

Nr 702

Av herr **Hamilton m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 26, med förslag till förordning om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 26 framlägges förslag bl. a. till förordning om arvsskatt vid avveckling av fideikommiss. Enligt 9 § i den föreslagna förordningen skall arvsskatten å den s. k. efterträdarandelen (hälften av fideikommissboets behållning) utgå enligt den lägre tariff som gällde före den 1 januari 1959. Denna skattelindring har av departementschefen, liksom tidigare av fideikommissutredningen, motiverats med det allmännas önskemål "att hindra en alltför snabb eller långtgående splittring av de från samhällsekonomisk synpunkt viktigare fideikommissen".

Självklart är att ju tyngre arvsskattbördan drabbar intressenterna i ett fideikommissbo, desto mer försvåras möjligheten för intressenterna att sammanhålla den övertagna egendomen. I de flesta fall saknar intressenterna resurser att betala arvsskatten på annat sätt än genom belåning av den ärvda egendomen eller försäljning av delar därav. Ju högre arvsskatt staten uttager, desto mera motverkar staten sitt eget intresse av att dessa egendomar även i fortsättningen bildar ett sammanhängande helt.

Från denna utgångspunkt har alltså föreslagits en skattelindring beträffande efterträdarandelen. Avgörande för frågan, huruvida egendomen skall kunna bibehållas som en enhet, är emellertid icke blott storleken av den arvsskatt som efterträdarkaren har att erlægga, utan storleken av den arvsskatt som kommer att belasta egendomen i dess helhet, den skatt alltså inbegripen, som kommer att åvila de personer som jämte efterträdarkaren blir berättigade till andelar i egendomen. Utgöres arvet till övervägande delen av fast egendom, utan stöd av något mera betydande fideikommisskapital, blir den fasta egendomen det enda underlag varur medel till arvsskatten kan tagas. Storleken av arvsskatten å den hälft av fideikommissboet som icke utgör efterträdarandel kan då många gånger bli utslagsgivande i fråga om möjligheten att för framtiden bibehålla egendomen som en helhet.

Starka skäl föreligger sålunda för att utsträcka tillämpningen av den äldre tariffen till att gälla även vad som ärves ur den hälft av fideikommissboet som icke utgör efterträdarandel. I varje fall synes detta böra ske vid det första arvfallet, alltså i samband med nuvarande fideikommissariens frånfälle. Tvångsmomentet i avvecklingsförfarandet vid nuvarande fideikommissariens död utgör ett ytterligare skäl för att vid detta tillfälle iakttaga varsamhet i fråga om skattebelastningen.

Förutom intresset av egendomens sammanhållning utgör kulturvärdenas bevarande en ur allmän synpunkt beaktansvärd faktor, som manar till största

möjliga återhållsamhet vid bestämmandet av storleken av den arvsskatt som vid tvångsavvecklingen drabbar egendom vilken tidigare utgjort fideikommiss. Frågan är därför, om man bör stanna vid den ovan föreslagna skattelindringen. Vi vill för vår del ifrågasätta om man ej borde gå ett steg längre genom att medgiva, att skatten å efterträdarandelen skall uträknas så som om denna egendom tillfallit efterträdaren med nyttjanderätt. Visserligen erhåller efterträdaren — liksom siste fideikommissariens övriga arvingar — sitt arv med full äganderätt. Emellertid torde många efterträdare, i varje fall då fideikommiss-egendomen utgjorts av jord och skog, komma att känna sig förpliktade att — icke minst i det allmännas intresse — bevara egendomen odelad under åtminstone en generation framåt. Därmed blir efterträdarens faktiska skatteförmåga icke större än den som hittills tillkommit en fideikommissarie. Hans möjlighet att sälja egendomen och därmed på ett bekvämt sätt skaffa medel till arvsskatten existerar i verkligheten blott på papperet (och inte ens det där fråga är om sådan egendom som genom bolagsbildning skall hållas samman). Hans förvärv genom arvet omfattar i realiteten rätten att under sin återstående livstid åtnjuta egendomens avkastning.

Ett ytterligare stöd för en bestämmelse om arvsbeskattning såsom för nyttjanderätt utgör det förhållandet att efterträdaren icke, som varje annan arvinge i samma situation, kan åstadkomma en lindring i familjens totala skattebelastning genom att avsäga sig arvet. I vanliga fall medför en sådan arvsavsägelse, att arvet i stället fördelas på flera händer, med en måhända avsevärd skattelindring som följd; finnes bröstarvingar till den som avsagt sig, delar dessa lotten, eljest den avsägandes syskon om sådana finnes. Efterträdarens andel i arvet följer icke dessa normalregler. Avsäger han sig lotten tillfaller nämligen denna oavkortad och med enahanda skattebelastning nästa man i den i fideikommissurkunden stadgade successionsordningen.

Vi hemställer därför,

att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts förslag om en avveckling av fideikommissen vinner riksdagens bifall, måtte besluta, att 9 § enligt det vid propositionen nr 26 fogade förslaget till förordning om arvsskatt vid avveckling av fideikommiss skall erhålla följande lydelse.

9 §.

Skatt skall utgå enligt den närmast före den 1 januari 1959 gällande tariffen i 28 § arvsskatteförordningen.

Efterträdarandelen skall värderas och påföras skatt såsom nyttjanderätt.

Stockholm den 19 februari 1963

Fredrik-Adolf Hamilton

T. G. von Seth

Hans Wachtmeister